

Andrej Ivanuša

PORCELANASTI POLŽEK

Le kako je majhen morski polž postal denar?

*V tropskem pasu oceanskih voda, predvsem v Indijskem oceanu, živi majhen polžek, ki je po vrsti nenavadnih naključij postal denar. Imenujemo ga kavri, oziroma cowry ali cowrie po angleško, po latinsko pa *Cypraea moneta*. Zares! Latinski prevod pomeni celo »polž denarni«. Kavri botanično sodi v družino morskih polžev različnih velikosti z latinskim imenom *Cypraeidae*. Večina ljudi pod imenom kavri pozna čudovito porcelansto hišico teh polžev. Ob tem naj opozorim, da polža pomotoma ne zamenjate s »kauri«. To je drevo, ki raste na Novi Zelandiji in doseže višino preko 50 metrov ter doseže starost do 2000 let.*

NEKAJ BIOLOGIJE, NEKAJ ZGODOVINE

Polžja hišica, dolga od 15 do 30 mm, je na otip zelo prijetna in imamo občutek, kakor da v roki držimo porcelanasto skodelico. Tudi naše ime za »porcelan« izvirava iz italijanske besede »porcellana«, ki pomeni polžjo hišico, ki ima podoben polprosojen izgled.

Glavni življenjski prostor je Indijski ocean in največ ga nabirajo na Maldivih, Šrilanki (Cejlon), na Malabarskih otokih, na obalah Bornea in Vzhodno-indijskih otokov. Pogosto ga je najti še na določenih delih vzhodne Afrike od Ras Hafuna na severu do Mozambika na jugu. V Tihem oceanu ga je moč najti tudi na obalah pacifiških otokov in na zahodnih ameriških obalah (Kalifornija).

Polžje hišice različnih vrst polžev so se v zgodovini uporabljale za denar v več različnih delih sveta. Nastanek denarja ima korenine prav tukaj. Še danes ga uporabljamo pri izdelavi okrasja in za določene ceremonialne namene. A med njimi je najpomembnejši Kavri (*Cypraea moneta*).

Kavri (Cypraea moneta)

Kavri se je v zgodnji človeški zgodovini zelo pogosto uporabljal kot vmesno menjalno sredstvo. Imel je vlogo denarja pri trgovanju v neolitskih (kamenodobnih) skupnostih. Včasih so polžjo hišico uporabljali celo in nepoškodovano, včasih so bili zadovoljni z obrušeno ali obdelano, tu in tam so trgovali tudi z okruški. Ob tem so mnoga ljudstva z njim krasila oblačila, izdelovala nakit in ceremonialna pokrivala. Kavri najdemo kot plačilno sredstvo na vseh kontinentih, tudi daleč od področij, kjer je življenjsko okolje tega polža. Izjema je le Evropa, kjer kavri ni bil nikoli uporabljen za denar!

Kot denar je bil pogosto v uporabi v mnogih afriških, južno- in vzhodno- azijskih deželah. A za plačilno sredstvo so ga uporabljali tudi Indijanci plemena Očipve (Ojibwa, Chippewa), pa čeprav so naseljeni nekaj tisoč kilometrov stran od najbližjega habitata tega polža (ameriška pacifiška obala). Ker so našli polžje hišice tudi v 8.000 let starih

grobovih, to priča, da so ljudje v mlajši kameni dobi živahno trgovali čez celotne kontinente. Očipve Indijanci so začetniki legend o sanjelovcu (dreamcatcher) in iz njihove kulture izhajata znameniti zgodbi o Pokahontas ter o legendarnem poglavarju Hiawathi. Slovenci smo z njimi povezani preko našega znanega misijonarja Ireneja Friderika Barage. Ta je obdobju okrog leta 1860 napisal slovar in slovnico čipvejščine. Tako je bil prvi, ki je znanstveno utemeljil katerikoli indijanski jezik.

Sledi uporabe kavrija kot denarja so vidne še danes. Gana, dežela na zahodu Afrike, uporablja denarno enoto z imenom cedi. To je njihovo ime za to polžjo lupinico. Tudi Kitajci so pred več kot 3000 leti uporabljali kavri kot denar. Sled o tem je ostala vse do danes v njihovi pisavi. Klasični znak za denar pei (貝) je stiliziran prikaz porcelanaste hišice kavrija. Ob tem se ta znak pojavlja v paru z drugimi znaki za opis pojmov, ki so povezani z denarjem, lastnino ali bogastvom. Še več, denar so prvi na svetu »izumili« Kitajci prav na osnovi spoznanj pri uporabi hišice malega polžka za trgovanje.

貝 贝 賅

Kitajske pismenke izvirajo iz znakov za školjko kavri; levo stari znak pei za denar=kavri, v sredini sodoben znak za denar, desno znak za kradljivca (=denar/kavri/+oseba);

Kavrije so vsi uporabljali tudi za izdelavo okrasja. Najdemo ogrlice, zapestnice in drug nakit, ki je v celoti narejen iz teh porcelanastih hišic. Kavrije so našili na oblačila, saj so označevala ženskost, plodnost, rojevanje in bogastvo. Spodnja stran hišice s podolgovato odprtino je mnoga ljudstva spominjala na oko ali na vulvo.

Še danes uporabljajo kavrije kot nekakšno vrsto igralne kocke v igrah Pachisi in Ifa v Dahomeju na zahodu Afrike. Šest ali sedem manjših kavrijev vzame igralec v zaprto pest, jo potrese in jih vrže na tla. Tisti, ki pristanejo na tleh z odprtino navzgor, se štejejo kot pike. Na Fidžiju, tihomorskem otoku, jih naberejo na verižice, ki označujejo položaje različnih plemenskih vodij. Poglavar vasi sme nositi okrog vratu pet verižici.

Kdaj je polžja hišica iz elementa za nakit ali za okrasek postala denar, se arheologi in antropologi še vedno niso dokončno opredelili. Sedaj velja ocena, da je to bili nekako pred 10.000 leti na azijskih prostorih. Seveda ob tem ni izginila kot element okraševanja. Podobno še danes najdemo zlatnike kot del svečane ali priložnostne narodne noše v naši bližini na področju Balkana.

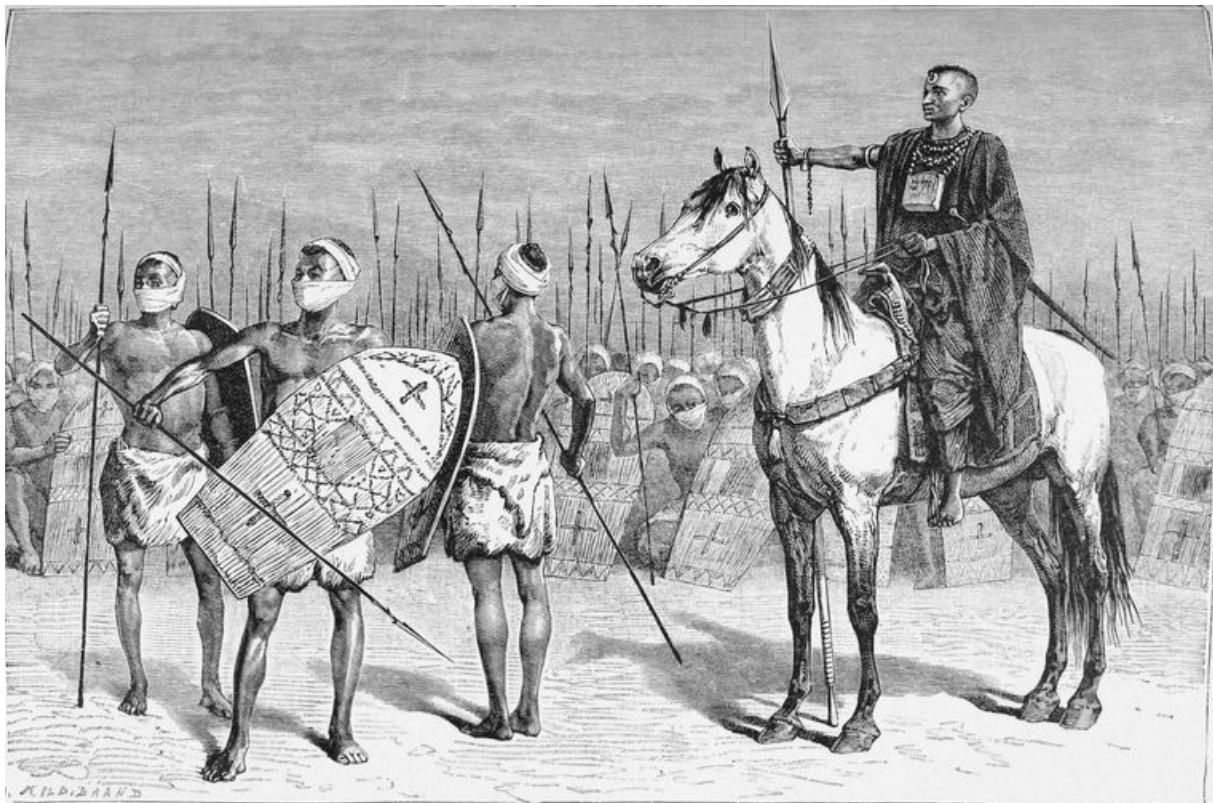
KRALJESTVO BORNU V AFRIKI

V zahodni Afriki so kavri uporabljali kot denar vse do sredine devetnajstega stoletja, ko ga je nadomestil sodoben denar kolonialnih gospodarjev. Pred odpravo suženjstva, so trgovci s črnim človeškim blagom zaplenili vse kavrijevo okrasje in ga vozili v angleška pristanišča. Od tukaj so ga vozili nazaj v Afriko, predvsem v črnsko Kraljevino Kongo. Tam so kavrije imenovali nzimbu. Trgovci so jih uporabili za nakup začimb, slonovine, pa tudi za nove sužnje. Razlika med vrednostjo kavrijev na vzhodni obali Afrike, kjer so jih nabirali na obalah Indijskega oceana, in na zahodu črne celine je bila 500%.

Kralj Muniyoma, vladar kraljestva Bornu (danes Čad), je imel leta 1850, po pričevanju nemškega raziskovalca Heinricha Bartha, letne prihodke v višini 30 milijonov kavrijevih hišic. Pridobil jih je s pobiranjem davkov. Vsak odrasel moški je plačal letni davek v višini 1.000 kavrijev zase, 1.000 za vsakega afriškega vola in še 2.000 za vsakega sužnja, ki je bil v njegovi lasti.

Kraljestvo Bornu, ki je obstajalo okrog jezera Čad v osrednji ekvatorski Afriki v obdobju med leti 1396 in 1893 je bilo poznosrednjeveško kraljestvo, ki je nasledilo še starejše kraljestvo Kanem (700-1396). Na vrhuncu svoje moči je bilo večje od kraljestva iz katerega je nastalo. S prihodom belih kolonizatorjev je bilo razdeljeno med Čad, Niger in Kamerun.

Muniyoma je bil član dinastije Sayfawa, ki je kraljestvu vladala od začetka pa do konca. Dinastija je vrhunec dosegla 250 let prej pod vladavino Mai Idris Alume (1571-1603), ki je bil znan kot odličen vojskovodja, politično-upravni reformator in islamski pobožnjakar. V njegovem času je kraljestvo mejilo na zahodu na kraljevino Hausa, na severu na deželo Tuaregov in kraljestvo Toubou, na vzhodu je bila kraljevina Bulala. Na jugu je bila meja neprehodna tropska džungla. Epske pesmi govorijo, da je zmagal v 330 vojnah in da se je bojeval v 1000 bitkah. V Afriki je prvi uporabil stalna in utrjena vojaška oporišča s stalnimi vojaškimi posadkami. V bitkah je uporabil pešake, konjenico in kamelje enote. Na rekah in na jezeru Čad je vzdrževal posadke v čolnih, kupil je vojaške svetovalce Otomanskega cesarstva in sestavil elitno skupino oklepljenih vojakov z mušketai. Diplomatske stike je imel z Otomanskim cesarstvom, Tripolijem in Egiptom.

Vojščaki kralja Mai Idris Alume, največjega vladarja afriškega kraljestva Bornu

V državi je uvedel mnoge upravne spremembe, ki so temeljile na islamu in šerijatskem pravu. Sezidal je mošeje in organiziral romanje v Meko, enega se je udeležil tudi osebno. V Meki je postavil romarsko hišo za romarje iz njegovega kraljestva. Moč njegove vladavine se je opirala na sužnje. Vendar je tudi zanje zahteval, da se izobražujejo, še posebej tisti, ki so živeli na posestvih bogatinov. Skrbel je, da so vsi klani in rodovi sodelovali pri vladanju, ob tem je sklepal politične poroke in podeljeval velikodušne koncesije. Tudi sam je bil sin poglavarja plemena Kanuri, njegova mati pa je bila iz kraljestva Bulala.

Pobiral je davke in tribute, a tudi osvajanja so navrgla obilen plen. Uvedel je trošarine na blago, ki so ga prenašale kamelje karavane čez Saharo. S tem denarjem je pričel graditi ceste med oazami, na tržnicah je uvedel standardne mere in uteži. A za to so uporabniki morali plačati koncesnino. Vendar je poskrbel, da so bile poti vzdrževane in varne pred roparji. Kot je sam dejal: »Poskrbel sem, da lahko z zlatim nakitom okrašena žena, tudi brez moža, sama potuje čez moje kraljestvo, ne da bi se bala kogar koli razen Alaha.«

UPORABA KAVRIJEV V RAZNIH DELIH SVETA

Na vzhodnih afriških obalah so kavrije nabirali v velikih množinah. Lupinice so navrtali in jih nanizali na vrvice. Vsaka je vsebovala od 40 do 100 polžjih hišic. Tako je petdeset ali dvajset nanizanih vrvic predstavljalo 200 hišic in prodajali so jih za en britanski šiling. To je bilo menjalno razmerje med obema valutama okrog leta 1850.

Heinrich Barth (1821-1865), nemški raziskovalec osrednje Podsaharske Afrike in Sudana.

V notranjosti celine so pri trgovanju šteli eno po eno lupinico, če pa je bil trgovec matematično bolj podkovan, so jih preštevali po pet skupaj. Nemški raziskovalec Barth se je v tem času mudil v srednji Afriki. Opisoval je, da je med kavrijevimi hišicami pomešanih vedno več hišic nekega drugega polža. Zviti trgovci so uporabljali še *Cypraea annulus*, ki je kavriju zelo podoben in ga je v morju okrog Zanzibarja mogoče najti v zelo velikih količinah. V Sudanu je to pripeljalo do inflacije, saj so nekoč cenjeni kavriji postali ceneni. Zato je postalo neekonomično pošiljati sužnje s kavriji čez Afriko, saj so ti pri prenosu pojedli več hrane in popili več vode, kot pa je bil vreden tovor kavrijev, ki so ga prenašali. Prenos tovara je presahnil prav času, ko je o tem pisal Barth. Napisal je še: »Štetje kavrijev je zelo zamuden posel. Zamislite si, da morate prešteti 500.000 kavrijev naenkrat. Ker jih je toliko, se tudi njihovo štetje ne izplača več!«

V bolj odmaknjenih predelih Afrike so bili kavriji plačilno sredstvo še v začetku dvajsetega stoletja, a vse bolj jih je izpodrival denar kolonizatorjev. A kljub temu boste še danes v nekaterih odročnih predelih Etiopije našli plemena, ki še vedno trgujejo s temi polžjimi hišicami.

V severni Avstraliji so Aboridžini tudi uporabljali kavrije. V očeh nekaterih plemen so bili veliko vredni, a druga so se zmrdovala in zanje so bili polžki brez vrednosti. Na otokih severno od Nove Gvineje so lupine razbili, kosce so navrtali in jih nanizali na vrvice. Večjo vrednost je imela daljša vrstica, merili pa so jih s pomočjo razdalje med prsnima bradavicama. Pri tem so mnogi goljufali in so med resnične kosce kavrijevih lupin pomešali koščke drugih školjk, ki pa so bile brez vrednosti. A goljufa je čakala smrt, če so ga odkrili. Na južno pacifiških otokih so želeli, da bi imeli kavriji enako

velikost in so po velikosti smeli odstopati največ za okrog tri milimetre. Manjše kavrije so gojili v lagunah in jih uporabili šele, ko so bili predpisano veliki. Gojenje kavrijev so smele opravljati samo ženske. Te so z dolgotrajno vadbo dosegle, da so se neovirano potapljale na precejšnjo globino.

Kavrije so pogosto obrusili, da se je na zgornji strani pokazala notranjost polžje hišice in jo je tako bilo lažje nanizati na vrvico ali kovinski obroček.

Vendar ideja o uporabi kavrijev kot denarja ni zrasla ne na afriških tleh in ne na obalah tihomorskih otokov. Tudi ne v obeh Amerikah. Nastala je na azijskih tleh. Še mnogo pred ljudstvi na teh geografskih prostorih so ga uporabljali na indijskem podkontinentu. Prve kavrije so kot denar uporabljali že v prvem stoletju našega štetja. V Bengalju je bilo na začetku devetnajstega stoletja menjalno razmerje 3.840 hišic za eno indijsko rupijo. Letni promet je bil okrog 30.000 rupij ali 115.200.000 kavrijev. Kavrije so uporabljali tudi pri velikih nakupih, na primer hiš, kjer so plačevali z milijoni kavrijev. Da je bilo delo lažje, so jih po 20.000 nasuli v vreče. Število je bilo približno, saj so morale biti vse vreče enako težke. Delo je bilo lažje, saj so morali prešteti le vreče. Cena srednje velike hiše je bila okrog 150 vreč kavrijev, to je okrog tri milijone kavrijev.

PRVI SO BILI KITAJCI

A tudi Indija si ne zasluži prvenstva. Prvi so bili, kot marsikje drugje, Kitajci. Ti so kavrije uporabljali kot denar že od dvanajstega stoletja pred našim štetjem. To je obdobje vzpona prvih kitajskih cesarstev. Eden od najstarejših zapisov o kavrijah kot denarju je izpod peresa kitajskega zgodovinarja S su-ma Ch'ena (145 do 86 pred našim štetjem). Zapisal je, da so polžke uporabljali kot denar v starih kraljestvih za časa dinastij Shang (od 1766 do 1027 pred našim štetjem) in Zhou (od 1122 do 256 pred našim štetjem). Od tam izvira tudi že prej omenjeni znak pei, ki prikazuje stilizirano kavrijevo hišico kot oznako za denar. Današnja kitajska pisava je znak preoblikovala, a se skupaj z drugimi 84 znaki uporablja za označevanje pojmov, ki so povezani z denarjem in ekonomijo.

Pri izkopavanjih na Kitajskem velikokrat najdejo kavrije, mnogokrat v velikanskih količinah, kar po mnenju arheologov pričča, da so jih res uporabljali kot denar. Iz časov dinastije Shang obstajajo v dokumentih Shang-shu pritožbe kralja P'an-kenga, da se njegovi ministri bolj ukvarjajo s pridobivanjem kavrijev in žada, kakor pa z državnim in uradniškim delom. Zapisal je: »Ne smete zbirati 'huo' in 'pao' z namenom, da bi si pridobili dobiček za svojo hišo.« Huo pomeni denar, pao pa zaklad. Tam najdemo zapis: »... ob povratku ga je kralj nagradil z enim p'engom kavrijev, ki so bili pridobljeni v vojaški odpravi proti kraljestvu Yung.« Koliko je en p'eng ne vemo, saj se ni ohranil noben zapis s katerim bi lahko naredili primerjavo z današnjimi merami. Na bronasti

skodeli iz obdobja dinastije Zhou je zapisano: »Lord pokrajine Chuy, Yuan, je sam izdelal to čudovito bronasto skodelo. Za njeno izdelavo je porabil 14 p'engov kavrijev.«

Vse to nedvoumno kaže, da so Kitajci že zelo zgodaj uporabljali kavrije kot menjalno sredstvo. Bili so zelo uporabni, saj so bili lahki za prenašanje tudi v velikih količinah, bili so trajni, prepoznavni in kar je najpomembnejše – ni jih bilo mogoče ponarediti! Ob tem so bili oblikovno zanimivi, primerni za okrasje, lepi, občudovanja vredni in pripravni za igre. O igrah iz Dahomeja smo že rekli, a na Kitajskem jih marsikje še danes uporabljajo namesto kmetov pri šahu.

Nekje okrog leta 700 pred našim štetjem je prišlo do kovanja prvih kovancev na treh različnih delih sveta, na Kitajskem, v Indiji in Grčiji. Vsaka od teh civilizacij si lasti prvenstvo »izuma denarja«. A denar je obstajal v različnih oblikah že prej, a vsekakor imajo kavrijeve lupine prvenstvo zaradi več razlogov, ki smo jih že pregledali.

V notranjosti Kitajske je kavrijev vedno bolj primanjkovalo. Ko se je razvila metalurgija in so pričele različne civilizacije obdelovati kovine, so se pojavili tudi prvi nadomestki dragocenih polžjih lupinic. Vse se je spremenilo po letu 481 pred našim štetjem. Kraljestvo Zhou je razpadlo na tri manjša kraljestva (Wei, Han in Zhao), ki so se med seboj stalno bojevala. V tem času se je razvila tehnologija pridobivanja železa in kljub vojni je zelo narasel standard življenja. Cesar Xian iz kraljestva Zhao, ki je uvedel lokostrelce kot posebno bojno enoto, je okrog leta 335 pred našim štetjem (p.n.š.) prepovedal uporabo kavrijev kot menjalno sredstvo, saj je želel, da bi se namesto njih uveljavili njegovi bakreni novci.

Kovanci »kavri« s katerimi je želel cesar Xian leta 335.p.n.š. zamenjati polžje hišice kavri.

Vendar mu to ni uspelo. Ko se je na oblast povzpela dinastija Qin, so bili kavriji spet glavno plačilno sredstvo. Mnogo stoletij kasneje je Marco Polo (1254-1324) v svojih zapisih omenil, da kavriji iz Indije prihajajo najprej v kitajsko provinco Yunnan in nato po vsem cesarstvu. Poleg kavrijev so bile v obtoku še hišice polžev vrste *Cypraea annulus*. Obe vrsti sta imeli enako vrednost. Za določene transakcije so bile potrebne cele vreče hišic enega ali drugega polža. Zato so uporabljali še polžje hišice *C. tigris* in *C. testudinaria* (želvji kavriji), ki so mnogo večje. Določeno je bilo celo menjalno razmerje med različnimi vrstami polžjih hišic. Vse do konca štirinajstega stoletja je bilo na Kitajskem mogoče s kavriji plačati celo davek!

Zanimiva je še ta zgodba. Okrog leta 1000, v času dinastije Sung, so pričeli izdelovati replike kavrijev iz lesa, kamna, žada, poldragih kamnov, kosti, bronca in tudi iz srebra in zlata, ker je polžjih lupinic primanjkovalo. Oblikovanje kavrijevih lupinic je bilo preveč zapleteno in zamudno in pričele so se pojavljati kovinske okrogle ali ovalne ploščice, ki so imele vtisnjeno sliko odprtine kavrijeve hišice. Vsi ti kovanci so bili enakovredni originalnemu kavriju. Ob tem so se pojavile še druge oblike kovanega denarja.

V grobovih iz tega obdobja najdejo arheologi velikokrat vzorec »mravlje«. Zanimiva je bila uporaba teh kovancev. Imenovali so jih še pi-ch'ien, kar v prevodu

pomeni »mravlja za v nos«. Uporabljali so jih namreč pri pogrebih. Umrlemu so v nosno odprtino z notranje strani potisnili ta »kovanec«, da so preprečili mravljam, da bi pokojniku zlezle skozi nos v telesne votline. Ob tem je revež imel še s čim plačati v onostranstvu. V nekaterih predelih so na »kovanec« odtisnili obraz duha in jih imenovali kuei-lien-ch'ien (duh v nosu).

Kovanec »za v nos«, levo mravlja (pi-ch'ien), desno duh (kuei-lien-ch'ien).

A tukaj se zgodba o denarju in Kitajcih ne konča. V kasnejših obdobjih, ko so nastale močne kitajske dinastije, so kovanci pričeli izpodrivati kavrije. A zadnji udarec jim je izdala iznajdba papirnatega denarja. A o tem bo govora v enem od prihodnjih prispevkov.

SINBAD MORJEPLOVEC IN TRGOVEC

Maldivi so bili v vsej zgodovini največji dobavitelj kavrijev za področje Indije in Kitajske. Kakor v primeru Afrike in Amerike velja, čim daljša je pot kavrijev, tem vrednejši so. Njihova glavna prednost je, kot smo že dejali, da jih ni smiselno ponarejati, saj bi bila vrednost vložene delo in materiala mnogokrat večja od dejanske vrednosti polžje hišice. Pri kovancih je ponarejanje mnogo lažje in bistveno cenejše!

Vendar so zvitim trgovcem omogočali mastne dobičke. Za najbolj zvite trgovce že dolgo veljajo Arabci. Od šestega stoletja naprej so se arabski trgovci spustili na dolge trgovske poti iz Arabskega polotoka čez Indijski ocean vse do Kitajske. Tako so na Maldivih odkrili pravo zlato jamo! Milijonov kosov kavrijev so odkupovali po ceni 1 zlat dinar (gold dinar = goldinar). Potem so z dragocenim tovorom pluli okrog Afrike in jih prodali v Nigeriji po ceni 1 zlat dinar za 1000 kavrijev. Tudi če upoštevamo izgube ladij, čas potovanja in vse druge odvisne stroške, je bil dobiček resnično astronomski. V Ugandi je bilo mogoče pred prihodom arabskih trgovcev dobiti ženo za dva kavrija. Potem je cena narasla na 10.000 kavrijev.

Najbolj znan arabski trgovec je bil Suleyman Sinyawad iz devetega stoletja. O njem vemo kar precej, saj je za seboj pustil bogate zapise o svojih potovanjih. Ti so bili osnova za zgodbe o Sinbadovih sedmerih potovanjih iz zbirke perzijskih pravljic Tisoč in ena noč. Suleyman je v svojem dnevniku za leto 851 zapisal, da je priplul na Maldive, kjer je vladala zelo lepa in bogata kraljica. Pokazala mu je, kako pridobivajo kavrije. Za to opravilo so bila izbrana spretna dekleta, ki so se z lahkoto vzpenjala na kokosove palme in nabirala njihovo listje. Suleyman je trdil, da so morale biti device, če so želele nabirati kavrije. Palmove liste so potopile v plitko vodo izza lagune in kmalu je nanje prilezlo na tisoče kavrijev. Listje so na hitro potegnili iz vode na obalo. Listje so privezali na kole, da so bili visoko v zraku, da polži niso mogli pobegniti in so se posušili. Nato so jih oprali, znova posušili in spravili v kraljičino zakladnico. Njegovo zgodbo je v desetem stoletju potrdil še Masudi iz Bagdada, ki je eden najbolj znanih arabskih zgodovinarjev.

Tipična dvojamborna arabska trgovska ladja iz 10. stoletja imenovana dhow in »filmski« prikaz lika Sinbada Morjeplovca.

V sedemnajstem stoletju je na Maldivih doživel brodolom Pyrard de Laval, francoski morjeplovec. Na otokih je živel dve leti. Zapisal je: »Imenujejo jih boly in jih izvažajo po vsem svetu v neskončnih količinah. Lani sem videl, da so natovorili trideset ali celo štirideset ladij samo z njimi. Na teh ladjah sploh ni bilo nobenega drugega tovara. Vse te ladje so menda odplule v Bengal, ker tam je povpraševanje po njih veliko, čeprav so cene visoke. V Bengalu jih uporabljajo kot denar, četudi imajo dovolj srebra in zlata ter še druge kovine. Kar se mi zdi še bolj nenavadno je to, da veliki trgovci in drugi bogataši na hitro gradijo skladišča zanje, prave zakladnice. Dejansko imajo te školjke zanje zakladno vrednost.«

V tistem času je Barbot, glavni agent Royal Company of Africa iz Pariza zapisal zanimiv opis kavrijev: »Boejies ali Cauris, ki jih mi Francozi imenujemo Bouges, so majhne mlečno bele školjke, ki so večinoma velikosti manjše olive, se nabirajo in čistijo na obalah in koralnih grebenih Maldivov. So različnih velikosti, videl se takšne, ki niso večje od graha, a tudi druge, ki so dosegle velikost oreha. Vse so bolj podolgovate, podobno kot olive.«

Vsekakor kavriji niso bili nikoli v uporabi v Evropi. Videti je, da je bila Evropa edini kontinent na katerem naši predniki niso poznali te školjke in je tako tudi niso uporabljali kot menjalno sredstvo.

Preglednica kitajskih dinastij:

- Xia 1994 – 1766 pred našim štetjem (pnš),
- Shang 1766 - 1027 pnš,
- Zhou 1122 - 256 pnš (doba Konfucija, nastanek taoizma),
- Qin 221 - 206 pnš (gradnja prvega kitajskega zidu iz zemlje in gline),
- Han (zgodnja) 206 pnš - 9 našega štetja,
- Xin 9 – 24,
- Han (pozna) 25 – 220,
- doba Treh kraljestev Wei, Shu in Wu, (obdobje razdružitve) 220 – 280,
- Sui 589 – 618,
- Tang 618 – 907 (tiskanje prvih knjig),
- Sung 969 – 1279,

- Yuan 1279 – 1368 (Mongoli pod Džingiskanom in njegovim sinom Kublajkanom vladajo Kitajski, Marco Polo pride na Kitajsko),
- Ming 1368 – 1644 (znova vladajo Kitajci, gradnja sedanjega velikega zidu iz kamna, pomorske odprave, raziskovanje sveta),
- Manchu (ali Qing) dinastija od 1644 do 1912.

Pregled valutnih menjav kavrijev v različnih obdobjih:

- Šesto stoletje, Maldivi, 1 zlat dinar = 1.000.000 kavrijev
- Šesto stoletje, Nigerija, 1 zlat dinar = 1.000 kavrijev
- Bengal, Indija, začetek 19. stoletja, 1 indijska rupija = 3.840 kavrijev
- Leto 1850, vzhodna obala Afrike, 1 britanski šiling = 200 kavrijev
- Danes, na internetu, 5 ameriških dolarjev = 50 kavrijev (v PVC vrečki), kar je preračunano 10 ameriških centov (0,075 evra) = 1 kavri

VIRI:

- Hingston Quiggin: A Survey of Primitive Money, the Beginnings of Currency. Methuen & Co. Ltd., London, 1949
- Wang Yu-Ch'uan: Early Chinese Coinage. Sanford J. Durst Numismatic Publications, New York, 1980
- Saul, Mike: Shells. Hamlyn Publishing Group Ltd., 1974
- Internetna stran www.colin-narbeth.com – Colin Naberth, banknote specialist
- Internetna stran en.wikipedia.org – različni pojmi (Marco Polo, China dynasties timeline, Pacific Islands, itd.)
- Ivanuša, Andrej: Legenda o sanjelovcu – spletni esej na internetni strani www.andros.si/sanjelovec.pdf, Maribor, 2009